

Дело C-280/24 [Malicník]ⁱ

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

23 април 2024 г.

Запитваща юрисдикция:

Krajský súd v Prešove (Словакия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

25 март 2024 г.

Въззивен жалбоподател, ищец в първоинстанционното производство:

A.B.

Друга страна в производството, ответник в първоинстанционното производство:

Slovenská sporiteľňa, a.s.

[...]

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов, Словакия) [...], по делото, водено [в първоинстанционното производство] от ищеца А. В. [...] срещу ответника Slovenská sporiteľňa, a.s. [...], за обявяване на кредит за безлихвен и безвъзмезден, за възстановяване на неоснователно обогатяване и за установяване на недопустимостта на договорни клаузи, разглеждайки въззивната жалба на ищеца срещу решението по това дело на Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов, Словакия) [...] от 27 октомври 2023 г.,

определи следното:

На основание член 162, параграф 1, буква с) от Civilný sporový poriadok (Граждански процесуален кодекс, наричан по-нататък „ГПК“) спира производството и отправя до Съда на Европейския съюз (наричан по-нататък „Съдът на ЕС“) следните въпроси:

ⁱ Името на настоящото дело е измислено. То не съпада с истинското име на никоя от страните в производството..

1) Допуска ли правото на Съюза съдебна практика като решението на Najvyšší súd Slovenskej republiky (Върховен съд на Словашката република, Словакия) от 28 февруари 2022 г., реф. № 7Cdo 294/2019, съгласно която изискването за яснота и разбираемост на предмета на услугата, за която потребител трябва да плати такса за отпускане на кредита, е изпълнено ако *„от обозначаването на спорната такса следва, че това е такса за отпускане на кредита, а именно за извършваните от страна на кредитора действия, които са необходими за сключването на договора и които са негов вътрешен въпрос и част от разходите му, тоест за действията на кредитора, свързани с отпускането на кредита, като например изготвянето на договора и неговото сключване и т.н.“* и ако размерът на таксата е точно определен?

2) При преценката дали таксата за отпускане на кредита е недопустима има ли значение размерът на разходите на кредитора за услугата, свързана с такава такса, и съответно трябва ли в договора да се посочва предметът на тази услуга или пък таксата е само възнаграждение, при определянето на което кредиторът не трябва да взема предвид своите разходи за предоставяне на услугата, свързана с такава такса?

3) Ако таксата за отпускане на кредита трябва да отразява разходите на кредитора за услугата, свързана с такава такса, има ли този фактор значение за целите на член 6, параграф 1 от Директива 93/13, ако в рамките на такава такса кредиторът начислява на потребителя всички свои разходи за предоставяне на услугата, свързана с такава такса, и ако предметът на услугата е в интерес на двете страни по договора?

Мотиви:

Правна уредба

Правото на Съюза

Член 3, параграф 1 от Директива 93/13 гласи:

„В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, [тя] се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.“

Член 4 от посочената директива:

„1. Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характер[ът] на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и

всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.

2. Преценката за неравноправния характер на клаузите не се извършва нито по отношение на основния предмет на договора, нито по отношение на съответствието между цената и възнаграждението, от една страна, и стоките, които ще се доставят или услугите, които ще се предоставят в замяна, от друга страна, при условие че тези клаузи са изразени на ясен и разбираем език.“

Член 5 от същата директива гласи:

„При договори, в които всички или определени клаузи се предлагат на потребителя в писмен вид, тези условия се съставят на ясен и разбираем език. При наличие на съмнение за смисъла на определена клауза, тя се тълкува в най-благоприятен за потребителя смисъл. Настоящото правило не се прилага във връзка с процедурите по реда на член 7, параграф 2.“

Правото на Словашката република

Съгласно член 2, параграф 2 от ГПК правната сигурност е положение, в което всеки може легитимно да очаква, че неговият спор ще бъде разрешен в съответствие с установената практика на най-висшите съдебни органи; ако такава установена съдебна практика няма — и положение, в което всеки може легитимно да очаква, че неговият спор ще бъде разрешен справедливо.

Съгласно член 53, параграф 1 от Občiansky zákonník (Граждански кодекс) потребителските договори не могат да съдържат разпоредби, които водят до значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните по договора в ущърб на потребителя (наричани по-нататък „недопустимите клаузи“). Това не се прилага за договорни клаузи, които се отнасят до основния предмет на престацията и разумността на цената, ако тези договорни клаузи са изразени еднозначно, ясно и разбираемо или ако недопустимите клаузи са договорени индивидуално.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

На 23 май 2012 г. между ищеца [в първоинстанционното производство], в качеството му на потребител, и банката ответник, в качеството ѝ на кредитор, се сключва договор за потребителски кредит, подлежащ на погасяване на вноски, с които банката отпуска на ищеца нецелеви потребителски кредит в размер на 9 999 евро при следните условия: годишен лихвен процент — 16,90 %; размер на месечната погасителна вноска — 189,14 евро; падеж на първата вноска — 20 [юли 2012 г.]; брой на вноските — 120; падеж на последната погасителна вноска — 20 юни 2022 г.; ГПР — 19,55 %; средна стойност на ГПР — 13,80 %; обща сума, подлежаща на

погасяване — 21 926,19 евро; кредитът се отпуска незабавно и изцяло. В договора се предвижда и такса за отпускане на кредита, както следва:

„Такси

1. Кредитополучателят заплаща на банката следните такси:

<i>Наименование на таксата</i>	<i>Размер на таксата в евро</i>	<i>Честота на плащането</i>
<i>Такса за отпускане на кредита</i>	<i>169,00</i>	<i>еднократно</i>
<i>Такса за управление на кредита</i>	<i>2,99</i>	<i>месечно</i>
<i>Такса за застраховане на кредита</i>	<i>6,40</i>	<i>месечно</i>

- *Такса за напомняне в размер на 25 евро за всяко извършено напомняне.*
- *Посочените в таблицата такса се заплащат от кредитополучателя чрез редовни вноски според честотата и надежите на погасителните вноски по кредита.*

Таксите, посочени в настоящия член, са платими от деня на подписване на договора за кредит, а всякакво тяхно изменение се урежда от договора за кредит, условията по кредита и общите условия за продажба.“

Ищецът [в първоинстанционното производство] предявява пред Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов, наричан по-нататък „районният съд“) иск, в който твърди, че правата му като потребител са нарушени. Той по-специално твърди, че таксата за отпускане на кредита е непрозрачна и недопустима, тъй като в договора не се уточнява каква престация се изпълнява срещу нея.

Съгласно първото решение на районния съд от 30 ноември 2022 г. той „не споделя виждането, че обозначаването на таксата като такава „за отпускане на кредита“ не позволява да се определи за каква престация ответникът я начислява. Логическото и граматическото тълкуване води до извода, че тя се плаща за действията на кредитора, които са необходими за сключването на договора, като например, по-специално, самото изготвяне на договора и другите документи, свързани с отпускането на кредита“. Поради това той отхвърля иска за установяване на недопустимостта на таксата за отпускане на кредита.

След като е сезиран с въззивна жалба, на 22 август 2023 г. Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов, наричан по-нататък „запитващата юрисдикция“) отменя решението на районния съд в частта относно таксата за отпускане на кредита, позовавайки се по-специално на решение на Съда

на ЕС по дело C-224/19, в което последният посочва, че „[с] оглед на гореизложените съображения на единадесетия въпрос по дело C-224/19 следва да се отговори, че член 3, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че клауза в договор за кредит, сключен между потребител и финансова институция, която възлага на потребителя заплащане на комисиона за обработка, може да създаде в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между произтичащите от договора права и задължения на страните в противоречие с изискването за добросъвестност, ако финансовата институция не докаже, че тази комисиона съответства на действително предоставени услуги и направени разходи, като това следва да се провери от запитващата юрисдикция“.

С второто си решение от 27 октомври 2023 г. районният съд отново отхвърля иска за установяване на недопустимостта на таксата за отпускане на кредита. Районният съд мотивира несъобразяването си с правното становище на запитващата юрисдикция с това, че подобно правно питане вече е разглеждано от Najvyšší súd Slovenskej republiky (Върховен съд на Словашката република, Словакия, наричан по-нататък „Върховният съд“) и че решението на Върховния съд е станало част от установената съдебна практика, която е обвързваща за всички съдилища. Става въпрос за решение на Върховния съд с реф. № 7Cdo/294/2019 [...]. Районният съд се позовава и на решение на Съда на ЕС по дело C-621/[17], от което следвало, че не е необходимо да се посочват конкретните услуги, за които се събира таксата, но е от ключово значение договорните клаузи да са формулирани ясно и разбираемо в договора.

След като е сезирана с въззивна жалба от жалбоподателя, запитващата юрисдикция анализира въпросната такса за отпускане на кредита. Тя изпитва съмнения в изводите на районния съд относно прозрачността на таксата за отпускане на кредита, тъй като той се опира само на наименованието на таксата, без да разглежда механизма за нейното начисляване и предмета на свързаната с нея услуга. Проблемът обаче е в това, че районният съд се произнася въз основа на решение на Върховния съд, което е публикувано в Zbierka súdnych rozhodnutí (Сборник със съдебни актове) с обвързваща сила за всички съдилища (член 2 от ГПК).

В решение 7Cdo/294/2019 Върховният съд посочва, че:

„13. Съгласно решение на Съда на ЕС по дело C-621/17 от 3 октомври 2019 г. „[ч]лен 4, параграф 2 и член 5 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкуват в смисъл, че изискването една договорна клауза да бъде съставена на ясен и разбираем език не означава, че в договорни клаузи — които не са индивидуално договорени и които се съдържат в сключен с потребител договор за кредит, като разглежданите в главното производство, в които размерът на таксата за управление и на комисионното възнаграждение за отпускане

на кредита, дължими от потребителя, начинът на тяхното изчисляване и датата, на която стават изискуеми, са точно определени — трябва да се посочват конкретно и всички услуги, предоставени като насрещна престация за съответните суми“.

14. Според касационния съд от обозначаването на спорната такса следва, че това е такса за отпускане на кредита, а именно за извършваните от страна на кредитора действия, които са необходими за сключването на договора и които са негов вътрешен въпрос и част от разходите му, тоест за действията на кредитора, свързани с отпускането на кредита, като например изготвянето на договора и неговото сключване и т.н. Следователно таксата за отпускане на кредита се явява цена за извършването на услуга от кредитора, като възможността за нейното прилагане се допуска от Закон № 129/2010 Z.z., уреждащ отпускането на кредити, а възможността за това произтича и от практиката на Съда на ЕС. Ето защо, що се отнася до договарянето на таксата за отпускане на кредита, не може да се заключи, че е налице неравноплавна договорна клауза.

15. Не е без значение фактът, че именно жалбоподателят, който е могъл да прецени произтичащите от Договора икономически последици, е трябвало да вземе решение дали да го сключи, а ако е считал, че таксата за отпускане на кредита, която е била конкретно, ясно и разбираемо формулирана в Договора, е висока, не е имало никаква пречка той да се обърне към друг субект. Според касационния съд не може да се толерира положение, в което жалбоподател, който предварително е знаел, че ще трябва да плати такса за отпускане на кредита, и в същото време е знаел нейния размер, въпреки това сключва договора, тоест съгласява се с таксата и нейния размер, а впоследствие възприема виждането, че таксата се явява недопустима договорна клауза.“

Според запитващата юрисдикция становището на Върховния съд, а съответно и на районния съд, може да се окаже в противоречие с практиката на Съда на ЕС, по-специално произтичащата от решения по дела C-224/19 и C-565/21. Промяна в тълкуването може да се очаква и въз основа на решението по дело C-300/23.

Запитващата юрисдикция преди всичко оспорва становището на Върховния съд, че предметът на услугата, свързана с таксата за отпускане на кредита, е вътрешен въпрос за банката. Според запитващата юрисдикция това е точно обратното на прозрачността, тъй като терминът „вътрешен“ предполага, че се касае за засягащ само банката въпрос, а това очевидно накърнява прозрачността.

Запитващата юрисдикция има и съмнения дали съдът, а не кредиторът, трябва да определя предмета на услугата, свързана с таксата за отпускане на кредита, предвид примерното изброяване („... и т.н.“). След като съгласно

практиката на Съда на ЕС договорната клауза трябва да се преценява според съществуващото положение към момента на сключване на договора, от съществено значение е към момента на сключване на договора потребителят да е имал възможност да реши дали иска да плаща за услугата, а това означава да я познава.

Запитващата юрисдикция признава, че и самото наименование на таксата може да подсказва доста за предмета на услугата в съчетание с контекста на целия договор, но е убедена, че наименованието на таксата е само един от индикаторите за предмета на услугата.

Съдът на ЕС вече е посочвал, че при преценката на недопустимостта трябва да се обърне внимание на това дали таксата не се припокрива с друга договорна клауза. Запитващата юрисдикция изразява особено безпокойство от довода на районния съд, че ако таксата по кредита бъде обявена за недействителна, банката ще бъде принудена да увеличи лихвения процент (*„Трябва да се отбележи, че при сключването на договор за кредит банката предвижда приходи от него под формата на лихви и такси; предвиждането само на приходи от лихви несъмнено ще се отрази на размера на лихвения процент.“* — точка 59 от решение с реф. № 1 ICsp/72/2022–463 от 27 октомври 2023 г.).

Запитващата юрисдикция има съмнения дали Върховният съд е придал някаква тежест на истинския предмет на услугата, свързана с таксата за отпускане на кредита. Ето защо съществен се оказва преюдициалният въпрос относно значението на разходите за услугата, свързана с банковата такса, и относно обременяването с тях. Като цяло се приема, че потребителите могат сами или с помощта на компетентни правни съветници да осигурят изготвянето на съответния договор за кредит, включително формулирането на условията на банката, на значително по-ниска цена. Самостоятелното изготвяне на договори обаче би подкопало цялата доктрина относно произтичащата от Директива 93/13 закрила, тъй като тя почива на закрилата от неравноправни договорни клаузи, които на се били договорени индивидуално.

Поради това изглежда важно да се доуточни съдебната практика относно познаването на реалната престация и истинския предмет на услугата, която потребителят трябва да поеме чрез таксата. В горния контекст е съществен и въпросът дали потребителят трябва да поеме бремето за всички разходи по услуга, която е в интерес и на самата банка. Потребителят има интерес да получи кредит, но банката има интерес от лихвите по кредита, поради което Съдът на ЕС може да отговори и на въпроса за участието в разходите за услугата, свързана с таксата за отпускане на кредита.

[...] [повторение на преюдициалните въпроси] [...] [указване на начина на обжалване]

[...]

[Подписи]

[...]

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ